

Balkan Youth Environment Assembly

Mi smo ekosistem koji može zajednički napredovati!

February 23-25th - 16:00 - 18:00 CET

Ko smo i za šta se zalažemo

Balkan Youth Environment Assembly (BYEA) je inicijativa civilnog društva organizirana od strane mladih ljudi s Balkana kako bi učili i razgovarali o pitanjima okoliša koja su za njih najvažnija. Regionalnu skupštinu mladih podržana je od strane glavna skupina UNEP-a za djecu i mlade (UNEP MGCY) i organizirana je uoči Skupštine Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEA 5.2).

Kao mladi ljudi na Balkanu mi uviđamo biološku raznolikost postojećih ekosustava i način na koji su oni prije te i dalje nastavljaju iskazivali tradicionalna ekološka znanja i kulturnu baštinu.

Svi smo zaslužni za kolektivnu dobrobit ljudskog i neljudskog života u ovoj regiji.

Nema vremena za gubljenje - na Balkanu je sada potrebna klimatska akcija.

Uzimajući u obzir odluku Human Rights Council da prizna ljudsko pravo na sigurnu, čistu, zdravu i održivu životnu sredinu, život u skladu s prirodom vidimo kao dobrobit za naše zdravlje, naše ekonomije i naše cjelokupno blagostanje.

Naglašavajući međusobno povezanu prirodu klimatskih promjena, gubitak biološke raznolikosti, degradaciju zemljišta i onečišćenje zraka i vode, ključno je surađivati unutar regije na provedbi multilateralnih sporazuma o zaštiti okoliša i ekoloških procesa za našu zajedničku dobrobit.

Pozivamo vlade, privatni sektor, nevladine organizacije za javno zdravstvo i zaštitu okoliša, sindikate, akademske institucije i druge organizacije civilnog društva da znanost o okolišu koja se tiče hrane, životinja, zdravlja ljudi i dobiti stave u prvi plan donošenja odluka.

Prepoznajući da su resursi potrebni za tranziciju u prirodno pozitivnu ruralnu i urbanu budućnost, uviđamo da je prevencija degradacije okoliša jeftinija od sanacije ili gubitka usluga ekosustava, zdravlja i turizma.

Potvrđujemo našu posvećenost našim zajedničkim ekosustavima i potičemo stvaranje visokokvalificiranih radnih mjesta koja služe okolišu i društvu.

Naše preporuke slijede na teme:

- Klimatska kriza i prirodne katastrofe
- Prirodno naslijeđe, biodiverzitet i tradicionalno ekološko znanje
- Upravljanje životnom sredinom i upravljanje zagađenjem
- Zelena energija i tehnologija

Akcija koju želimo

Klimatska kriza i prirodne katastrofe

Modeli klimatskih projekcija predviđaju da će porast temperatura, neravnomjerne padavina, česte suše i poplave vjerovatno porasti u narednim godinama. Posljedice poplava uključuju štetu na imovini, uništavanje usjeva i gubitak stoke – sa teškim ekonomskim posljedicama za zajednice. Sve veće poplave i suše na Zapadnom Balkanu, predstavljat će veće rizike za ekonomiju, floru, faunu i zdravlje ljudi. Postoji potreba da zemlje u zajedničkim slivovima na Balkanu da preduzmu zajedničku akciju u smislu spremnosti, odgovora i oporavka, kako bi se uspješno prilagodile predviđenim promjenama.

Sve češći i intenzivniji ekstremni događaji tokom posljednje dvije decenije već su nanijeli veliku štetu na Balkanu. U 2014. godini, istorijske poplave uzrokovale su više od 2 milijarde eura štete i gubitaka u Bosni i Hercegovini i preko 1,5 milijardi eura štete i gubitaka u Srbiji. Prošlog ljeta bili smo svjedoci rekordnih temperatura koje su pokvarile željezničke pruge, izazvale desetine požara širom Balkana, primorale Albaniju da potroši 200 miliona eura na uvoz energije i izazvale sušu u Albaniji, Bosni i Hercegovini i Srbiji. Ranjivost regije na ove klimatske šokove potvrđuje [najnoviji izvještaj](#) od Intergovernmental Panel on Climate Change koji pokazuje uticaj klimatskih promjena na našu sigurnost hrane i vode, poljoprivrednu produktivnost i fizičko i mentalno zdravlje. Ovakve vrste rizika će se povećati u naredne dvije decenije – ali mjere koje se sada poduzimaju mogu nam pomoći da se prilagodimo uticajima. Nalazi izvještaja jačaju potrebu za jačanjem implementacije [EU Adaptation Strategy](#) kako bi region Balkana postao otporniji na klimu i pripremio se za neizbježne uticaje klimatske krize.

Rješenja koja se temelje na prirodi mogu pružiti isplativ ekosustav i otpornost zajednice, istovremeno osiguravajući dobrobit ljudi i biološku raznolikost. Njihova uporaba kao odgovor na društvene izazove ostaje neistražena na zapadnom Balkanu u usporedbi s konvencionalnom sivom infrastrukturom. Na primjer, tlo je naseljeno mikrobima, korijenjem i mikoriznim gljivama koje pružaju usluge ekosustava kroz prirodnu fiksaciju dušika, sekvencijacije ugljika i zadržavanja vode.

Termoelektrane koje kao energiju koriste ugljen na zapadnom Balkanu ispuštaju sumpor dioksid, dušikove okside i prašinu koji doprinose značajnoj razini onečišćenja zraka i uzrokuju desetke tisuća smrtnih slučajeva uz troškove zdravstvene zaštite tijekom kratkog razdoblja. Hitnost ublažavanja katastrofalnih učinaka klimatskih promjena zahtijeva brzi prijelaz s energetske sustava temeljenih na fosilnim gorivima na čiste energetske sustave s niskim udjelom ugljika.

Kako vremenski obrasci postaju neizvjesniji u regiji, vlade na Balkanu morat će poduzeti sve proaktivnije pristupe kako bi osigurale sigurnost i prosperitet zajednica. Potrebna su snažna međunarodna partnerstva – i ulaganja usmjerena u otpornost za budućnost. Srbija je postala jedna od prvih zemalja u svijetu koja je u potpunosti uskladila svoje zakonodavstvo s [Sendai](#)

Framework - ovo je formiralo prvi sveobuhvatni okvir upravljanja rizikom od katastrofa u regiji Balkana. Radeći preko granica, sve balkanske zemlje mogu pružiti preventivna bolja upozorenja o katastrofama i klimatskim rizicima svim svojim građanima.

Preporuke

- Razvijanje klimatskih akcijskih planova kao što je postupno ukidanje ugljena i preusmjeravanje javnih sredstava za ulaganja prema ugljično neutralnom gospodarstvu, kao što su: mjere energetske učinkovitosti, obnovljiva energija, rješenja temeljena na prirodi kao podrška [EU's 2030 greenhouse gas emission targets](#), [Zero Pollution Action Plan](#) i [EU's Renovation Wave Strategy](#).
- Ulaganje u kulturno naslijeđe i tradicionalna znanja autohtonih naroda i lokalnih zajednica na Balkanu kroz rješenja za klimatske promjene zasnovana na prirodi, npr. zelena infrastruktura za upravljanje poplavama.
- Izrada zajedničkih planova pripravnosti, prilagođavanja i ublažavanja za marginalizovane i ugrožene zajednice duž sliva reke Drin u regionu, usklađivanje zakonodavne politike sa [Sendai Framework](#).
- Svi relevantni akteri treba da predvode, ulažu i promovišu klimatske inovativne intervencije u lokalnim zajednicama kako bi se pružio niz ekoloških beneficija i stvorile mogućnosti za zapošljavanje uključujući i marginalizovane i najugroženije zajednice rješavajući postojeće nejednakosti na ruralnom Balkanu.
- Vlade država članica na Balkanu trebale bi da izrade godišnji izvještaj u kojem se detaljno navodi status svih općih politika i projekata kako bi pratili i pratili njihov napredak u implementaciji svojih klimatskih akcionih planova. To bi uključivalo zajedničku spremnost, odgovor i koordinaciju oporavka u slučaju poplava i suša.
- Razvoj integrisanih strategija odgovora na klimatsku adaptaciju pod [EU's Adaptation Strategy](#), smanjenje rizika od katastrofa i prilagođavanje zasnovano na ekosistemu, istovremeno osiguravajući da ove politike budu nediskriminatorne i inkluzivne.
- Implementirati Zeleni dogovor za regiju Balkana promovirajući akcije za postizanje ključnih ciljeva pod [European Green Deal](#) , [EU Biodiversity Strategy for 2030](#) i [EU Circular Economy Action Plan](#).

Prirodno naslijeđe, biodiverzitet i tradicionalno ekološko znanje

Ljudsko zdravlje i dobrobit zavise od ekosistema za usluge i dobrobiti kao što su hrana i pitka voda. Biodiverzitet podupire ekološke funkcije i procese koji dovode do prednosti koje pružaju ekosistemi, uključujući prečišćavanje vode i zraka, kontrolu štetočina i bolesti, oprašivanje, plodnost tla i otpornost na klimatske promjene. Interakcije između ljudi i biodiverziteta mogu snažno utjecati na zdravlje stanovništva, sredstva za život i održivost intervencija javnog zdravlja. Sistemsko razmišljanje uključujući modele [Jedno zdravlje](#) i Jedno dobrobit pomaže nam da shvatimo kako raseljavanje divljih životinja može dovesti do bolesti kod ljudi.

Prirodna dobra regije moraju se održavati i mogu stvoriti nove poslovne prilike i ruralni razvoj kroz pristup novim tržištima, preradu poljoprivrednih prinosa u sekundarne proizvode i ekološki turizam. Ilegalna trgovina ugroženim biljkama i životinjama predstavlja prijetnju biodiverzitetu i krađu prirodnog nasljeđa.

Urbanizacijom se gube tradicionalno ekološko znanje i ruralna kultura. Istovremeno, mladi ljudi na Zapadnom Balkanu migriraju zbog nejednakih mogućnosti za obrazovanje i karijeru. Razlika između ruralnih i urbanih područja u prihodima, mogućnostima zaposlenja i izgledima za mlade treba da se riješi politikama i specifičnim mjerama usmjerenim na mlade ljude.

Preporuke

- Potreban je monitoring životne sredine i sprovođenje zakona o životnoj sredini, posebno u vezi sa zaštićenim područjima, vrstama i staništima.
 - Prihvatiti i primeniti [CITES - \(the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora\)](#)
 - Razmislite o proširenju [European Green Belt Initiative](#)
- Investirajte u inovativni pametni ruralni razvoj i digitalizaciju pomoću ICT tehnologija na način koji je usklađen s tradicionalnim ekološkim znanjem. To uključuje poslove u preciznoj poljoprivredi, zelene tehnologije i finansijske podsticaje za otvaranje zelenih radnih mjesta na ruralnom Balkanu.
- Prepoznati vezu između kulture i životne sredine i uključiti nastavu tradicionalnog ekološkog znanja u školama koja se bavi postojećom nepovezanošću između urbanih i ruralnih područja.
- Omogućiti obuku o održivim praksama za farmere i druge koji se bave proizvodnjom hrane kako bi se izbjegla degradacija tla i vode kako bi se osigurala sigurnost hrane i vode.
- Osigurati zaštitu i restauraciju 30% kopna i okeana, u skladu sa Agendom očuvanja 30x30.
- Prepoznavanje ekološki osjetljivih zona (ESZ) i ekološki osjetljivih područja (EFA) koje se smatraju zaštićenim područjima životne sredine (EPA) u regionu.
- Identificirati i smatrati odgovornim poslovne operacije ekocida koje sistematski uništavaju, narušavaju i zagađuju ekosisteme.

Upravljanje životnom sredinom i upravljanje zagađenjem

Postoji neadekvatna implementacija i primjena postojećih zakona i propisa o životnoj sredini, kao i nedovoljan angažman i dijalog lokalnih zajednica u pogledu zaštite životne sredine. Pravo učešća u donošenju odluka o životnoj sredini ograničeno je skraćenim rokovima za komentarisanje predloga koji utiču na životnu sredinu, kao i nedovoljnim pristupom i diseminacijom informacija o životnoj sredini koje imaju organi vlasti.

Dizajniranje otpada treba da bude prioritet jer sistemi upravljanja otpadom i dalje ne postoje. Ne postoje instrumenti politike za podsticanje proširene odgovornosti proizvođača plastičnog

otpada. Ugovor o plastici trebao bi uključiti ključne principe uključujući mjere opreza, prevenciju, zagađivač plaća, međugeneracijsku jednakost i nediskriminaciju. Potrebno je uzeti u obzir ljude koji žive u ekstremnom siromaštvu i berače otpada, koji su neproporcionalno pogođeni izloženošću hemikalijama u plastičnom i plastičnom otpadu.

Preporuke

- Uključivanje obrazovanja o životnoj sredini
 - Posvetiti se proširenje+u obrazovnih programa od najranije dobi kroz cijeli obrazovni proces na interdisciplinarnan način u pogledu uzroka, učinaka i rješenja klimatske krize, gubitka biološke raznolikosti, degradacije okoliša i upravljanja okolišem. Osigurati povezivanje s utjecajima na sredstva za život, sigurnost hrane i zdravlje, uključujući tradicionalno ekološko znanje.
 - Razviti zelenu radnu snagu u urbanim i ruralnim područjima kroz programe izgradnje kapaciteta za mlade koji su usmjereni na znanost o okolišu i tehnologiju.
- Procesi upravljanja usmjereni na život
 - Politike podržane kroz najbolju dostupnu znanost o kvaliteti okoliša, biološkoj raznolikosti i stanju jednog zdravlja kroz snažno sučelje znanosti i politike.
 - Razvoj mehanizama za olakšavanje odvajanja medicinskog otpada i drugog industrijskog otpada kako bi se spriječilo širenje zaraznih bolesti, posebno za radnike u segregaciji otpada na Balkanu.
- Implementacija ekoloških ugovora, zakona, propisa
 - Provedba Aarhuske konvencije i omogućiti pravo sudjelovanja u donošenju odluka na pr. komentirati razvoj događaja s utjecajem na okoliš, kao i pravo na pristup pravdu za osporavanje javne odluke koje krše zakone o okolišu s naglaskom na uključivanje mladih ljudi i najranjivijih na ruralnom Balkanu.
- Razviti politike upravljanja otpadom i cirkularne ekonomije u skladu s najboljom praksom EU. Fokusirajte se na prevenciju zagađenja plastikom ispod [Waste Framework Directive](#) i [Zero Pollution Action Plan](#).
 - Extended Producer Responsibility (EPR) povećava učešće i angažman za glavne proizvođače, industrije, brendove i distributere da razviju i usvoje razumno upravljanje hemikalijama i plastičnim otpadom tokom njegovog životnog ciklusa, kao i da razviju strategije za prelazak na sigurne materijale za pakovanje, npr. certificirani materijali na bazi i za more.
 - Extended Regulator Responsibility (ERR) olakšava usklađenost upravljanja plastikom kroz mehanizme nadzora, može uključivati zabrane biorazgradivih tvari za industriju ambalaže, kao i poticaje za razvoj cirkularne ekonomije.
 - Extended Consumer Responsibility (ECR) promoviše najbolje prakse za pojedince i zajednice za način života sa niskim do nultim otpadom. Potiče društva da se brinu o otpadu u svom neposrednom okruženju kroz aktivnosti reciklaže i transporta otpada do lokalnih banaka otpada, kao i korištenjem obnovljivih proizvoda.

- Vlade mogu obezbijediti smjernice i okvire politike za sistematsko i efikasno upravljanje otpadom, zabraniti deponije, zabraniti nelegalno spaljivanje i ispuštanje neobrađenog otpada.
- Razvijanje obavezujućeg zakonodavstva za industrije koje posluju u svojoj zemlji na Balkanu kako bi i domaće i strane kompanije bile odgovorne za zagađenje vode i tla.
- Partnerstva na svim nivoima i sektorima za dobrobit prirode i zdravih ekosistema
 - Razviti regionalnu akademsku mrežu za unapređenje naučne, tehničke i tehnološke saradnje na ekološkom monitoringu kako bi se ojačalo upravljanje zajedničkim vodama, zemljištem i uslugama životne sredine.
 - Ministarstva životne sredine, zajedno sa partnerima iz civilnog društva i akademskim institucijama, trebalo bi da identifikuju mehanizme za praćenje industrijskog/velikog otpada među lokalnim zajednicama na Balkanu i rutinski testiraju kvalitet vode kako bi osigurali da građani nisu izloženi toksičnom otpadu i drugim štetnim zagađivačima.
 - Angažovanje u okviru EPR-ERR-ECR o zajedničkoj odgovornosti prema održivim partnerstvima i angažmanima za zdrav ekosistem i stvaranju održivih radnih mjesta koja se grade ka SDG-ovima.

Zelena energija i tehnologija

Zelena/obnovljiva energija je energija na koju se svi sada moramo fokusirati kako bismo održali budućnost. To je energija koja najmanje šteti prirodi i našem zdravlju. Važnost obnovljive energije poput vjetra, sunca, biomase i geotermalne energije ostaje neistražena i nedovoljno razvijena u balkanskim zemljama.

Izgradnja kapaciteta organizacija civilnog društva, u razvoju i širenju lokalnih projekata mogla bi se postići povezivanjem regionalnih projekata i dobrih praksi s fokusom na edukaciju javnosti o šteti uzrokovanoj eksploatacijom uglja, fosilnih goriva i neobnovljivih resursa za energije za životnu sredinu i naše zdravlje.

Balkan može igrati važnu ulogu u maksimiziranju uticaja Evropskog zelenog sporazuma. Ova regija ima veliki, razvijeni kapacitet obnovljive energije, sa značajno razvijenim hidroenergetskim kapacitetom. Ostavljanje Zapadnog Balkana izvan Evropskog zelenog dogovora moglo bi dovesti do nejednakosti cijena električne energije sa zemljama EU.

Preporuke

- Razvoj platforme kroz regionalne akademske institucije/mrežu stručnjaka za znanje o zelenoj i pravednoj tranziciji za civilno društvo za vlastito obrazuje, obrazovanje porodice i prijatelja.
- Podržite mlade da učestvuju i budu angažovani u zagovaranju zelene energije.
- Ulagati u proširenje potencijala i razvoja obnovljivih izvora energije u regionu kao što su vetar, geotermalna energija, bioma i solarna energija pored već korištene hidroenergije.

- Pozivamo da sistemi zelene energije, kao što je hidroenergija, imaju bolje alate za praćenje, veću finansijsku transparentnost, ali i bolje istraživanje njenog uticaja na životnu sredinu.
- Pozivamo na sisteme zelene energije, kao što je hidroenergija, da primjene veću finansijsku transparentnost, mehanizme javnih konsultacija, kao i istraživanje i praćenje njihovog uticaja na životnu sredinu prije pokretanja projekata.